

3019

1009

1
۲۸۹
۶۴

سیدالاحقرالحسن

www.ketab.ir

۳

خاطرات شفاهی

انقار الیام الاحمدیہ

بہ روایت مردم

مصاحفہ و خدوین :

مریم حاجی زاده و سر مشہدی بیگانی

حوزه هنری انقلاب اسلامی
استان مرکزی

خبریات فقهی ۳

انقلاب اسلامی در اراک

مادریت مرکزی

خبریات شفاهی: انقلاب اسلامی در اراک به روایت مردم ۳

به کوشش: مریم حاجی‌زاده و ساره مشهدی میقانی

ویراستار: دکتر حسن اذیدار

طراح جلد: امیر حسین عبدیان دهکردی

عکس روی جلد: مصدجین جمال‌زاده

صفحه آرای: سارنجین فراهانی

چاپ: اول ۱۳۹۷ - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۰۹-۰۲-۱

سرشناسه: حاجی‌زاده، مریم، ۱۳۶۵- مشهدی میقانی، ساره، ۱۳۶۵، گردآورنده.

عنوان: خاطرات شفاهی انقلاب اسلامی در اراک به روایت مردم ۳ (سه).

تکرار نام پدیدآورنده: مصاحبه تدوین مریم حاجی‌زاده، ساره مشهدی

میقانی؛ ابرایا حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی

مشخصات نشر: قم: اندیشه صادق، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری: ۲۵۶ص: مصور، عکس، نمونه- ۳۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

ISBN: 978-600-8409-02-1

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.

یادداشت: نمایه.

موضوع: تاریخ شفاهی - ایران - اراک.

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - اراک.

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - خاطرات.

موضوع: ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - جنبش‌های اسلامی.

شناسه افزوده: حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی، دفتر فرهنگ و

مطالعات پایداری.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷، ۲۳خ/ج ۱۵۷۱ DSR

رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴

شماره مدرک: ۴۹۸۹۶۳۵

نشانی حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی: اراک، خیابان قائم‌مقام، میدان ساعت

کدپستی: ۳۳۱۱-۱-۳۸۱۷۷ تلفن: ۲۰-۹۱۸-۳۲۲۷ (۰۸۶) www.artmarkazi.ir

نقل و چاپ نوشته‌ها منوط به اجازه رسمی می‌باشد.

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱۵	پر گل پونه؛ نصرت الله حاج محمد حسینی
۵۱	نفر بر؛ سعید وفایی مقدم
۸۹	در کر هرود؛ غلامعباس سیعی کر هرودی
۱۱۷	امانت دار؛ محمد جواد گرامی
۱۳۵	بانو؛ بانو اعظم السادات سجادی معصومی
۱۵۹	مداح؛ قربان علی ایمانی نسب
۱۷۱	سینجانی های انقلابی؛ قربان علی ربیعی
۱۸۵	گروه پانزده نفره؛ سید محمد حسینی نسب
۲۰۱	خدا، میهن؛ شعبان علی کریمی
۲۱۵	نوجوانی؛ شکراله حسن بیگی
۲۲۷	سنگ مفت، ماشین مفت؛ حسین صفایی
۲۳۱	منابع و مأخذ
۲۳۲	پیوست ها
۲۳۸	فهرست اعلام
۲۴۵	ضمائم
۲۵۳	تغییر نام کوچه ها، خیابان ها، میادین و... شهر اراک
۲۵۴	جدول مشخصات راویان

«إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ»
(خداوند سرنوشت هیچ قوم و ملتی را تغییر نمی دهد مگر این که آنان آنچه را در
خودشان است تغییر دهند) (سوره رعد آیه ۱۱)

انقلاب اسلامی ایران یکی از مهم ترین پدیده های عصر حاضر است که هم چنان
ابعاد مختلف آن به شایستگی شناسایی نشده است. تاریخ شفاهی از شاخه های جدید
تاریخی محسوب می شود که حاوی اطلاعات تاریخی مبتنی بر خاطره مردم است.
باید دستی بر آورد تا بسیاری از خاطرات ناگفته و ناشنیده ارزشمند تاریخ انقلاب
به بوته فراموشی سپرده نشود و از اطلاعات ارزشمندی که در سینه فعالان آن دوران
است محروم نماییم.

توجه به خاطرات شفاهی فعالان انقلاب اسلامی، به ویژه ثبت و ضبط این
خاطرات، برای شناخت بیشتر تاریخ معاصر ایران اسلامی و تثبیت آن نیز اهمیتی
بسزا دارد. به همین منظور، حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی جهت آشنایی
بیشتر آحاد جامعه به ویژه نسل جوان با حوادث انقلاب اسلامی و زنده نگاه داشتن یاد
و خاطره آن دوران، اقدام به جمع آوری تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی در اراک نموده
است تا مجموعه ای خواندنی و گران قدر برای آیندگان به یادگار بگذارد.

اثر پیش رو به پیشنهاد و سفارش حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی به کوشش خانم‌ها ساره مشهدی‌میقانی و مریم حاجی‌زاده صورت پذیرفته است. امید داریم حرکتی که به تازگی آغاز کرده‌ایم استمرار یابد؛ به همین منظور، از کلیه بزرگوارانی که در به ثمر نشستن انقلاب اسلامی ۵۷ حضوری فعال داشته‌اند تقاضای همکاری و همدلی داریم.

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از زحمات و مساعدت‌های تمام عزیزانی که در این راه یاورمان بوده‌اند سپاس‌گزاری کنیم.

دفتر فرهنگ و مطالعات پایداری
حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی

«امیدوارم بتوانید با دقت، تاریخ حماسه‌آفرین و پر حادثه انقلاب اسلامی را بنویسید. من و مردم تهران ایران را بدان گونه که هست ثبت نماییم. شما به عنوان یک مورخ باید توجه داشته باشید که عهده‌دار چه کار عظیمی شده‌اید. باید پایه‌های تاریخ انقلاب اسلامی ما چون خود انقلاب بر درش با فرهنگ، مغضوب قدرت‌ها و ابرقدرت‌ها باشد. شما باید نشان دهید که چگونه مردم، علیه ظلم و بیداد، تحجر و واپسگرایی قیام کردند و فکر اسلام ناب محمدی را جایگزین تفکر اسلام سلطنتی، اسلام سرمایه‌داری، اسلام التقاط و در یک کلمه اسلام امریکایی کردند.»^۱

انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ ایران پدیده‌ای بسیار سبک‌افروز و مهم است که تأثیر و دگرگونی زیادی را با خود به ارمغان آورد. انقلابی که نه تنها در ایران باعث دگرگونی نظام حاکمه و مولفه‌های مرتبط با آن شد بلکه، در بسیاری از کشورها، مردم به تاسی از آن، علیه ظلم و بیداد دولت حاکم بر سرزمینشان، به ستم و مبارزه برخاستند. قابل ذکر است که در این انقلاب نقش سه عنصر، برجسته و آشکار است: ایدئولوژی اسلام شیعی، رهبری امام خمینی (ره) و مردم. در این رویداد اجتماعی همه‌گیر، مردم با همبستگی و تحت رهبری و هدایت امام خمینی (ره) با بهره گرفتن از ایدئولوژی اسلام شیعی علیه ظلم و ظالم به پا خاستند.

همواره بایستی برای حفظ این انقلاب و ارزش‌های مرتبط با آن تلاش نمود؛ بنا

۱- رهنمودهای امام خمینی (ره) در تاریخ ۲۵ دی ۱۳۶۷ / ۷ جمادی‌الثانی ۱۴۰۹ در جماران در زمینه چگونگی نگارش و تدوین تاریخ انقلاب اسلامی به آقای سیدحمید روحانی (زیارتی).

بر رهنمود امام خمینی (ره): «لازم است برای بیداری نسل‌های آینده و جلوگیری از غلط‌نویسی مغرضان، نویسندگان متعهد با دقت تمام به بررسی دقیق تاریخ این نهضت اسلامی بپردازند و قیام‌ها و تظاهرات مسلمین ایران را در شهرستان‌های مختلف با تاریخ و انگیزه آن ثبت نمایند تا مطالب اسلامی نهضت روحانیت، سرمشق جوامع و نسل‌های آینده شود.» (امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹: ۴۳۴/۳).

گردآوری و تدوین خاطرات شفاهی افراد دخیل و ناظر در این انقلاب می‌تواند به بازسازی و بازبینی درست و حقیقی این رخداد کمک شایانی کند. از فحوای خاطرات می‌توان به واقعیت‌های بسیاری پی برد؛ چنان‌که در باره این رویداد، واقعیت‌های تاریخی آشکار می‌شود؛ بر پایه آن قضاوتی عادلانه صورت می‌پذیرد و تاریخ این دوره از آفات دروغ، مبالغه، پیش‌داوری و تعصب ناپجا در امان خواهد ماند. علم تاریخ شفاهی و مؤلفه‌های مرتبط با آن برای این مقصود راه‌گشا است.

در تاریخ‌نگاری معاصر تاریخ شفاهی در کشورهای جهان پس از توجه مورخان به نقش توده‌های مردم و طبقات مختلف اجتماعی شکل گرفت (توکلی، ۱۳۹۶: ۳۴). این دانش نوعی تحقیق کفی است که از تعامل دو سویه بین مصاحبه‌گر و مصاحبه‌شونده ضبط و تولید می‌شود. در این تاریخ‌نگاری گفتار بر نوشتار تقدم دارد و تمامی اقشار جامعه که در تحولات اجتماعی، تاریخی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی نقش داشتند در تکمیل داده‌های تاریخی با خلق تصویر و صدای زنده و هموار نمودن اسناد موجود به مورخین - در بازنگری تحولات تاریخی - و به مردم با ارائه مستند و هم‌زمان روایت‌ها و تصاویر در گستره جامعه اطلاعاتی معاصر پاسخ می‌دهند (همان: ۲۸). بنا بر این، تاریخ شفاهی نقش بسیار مهمی در رد و بدل کردن داده‌های تاریخی دارد و استناد به گفته‌ها و خاطرات افرادی که در رویدادها نقش داشته‌اند از منابع اصلی و مکمل در تاریخ‌نگاری است (همان: ۳۱). به همین منظور حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی، جمع‌آوری خاطرات شفاهی فعالان و ناظران انقلاب را در اولویت کاری خود قرار داده است.

کتاب حاضر جلد سوم «تاریخ شفاهی انقلاب اسلامی در اراک» تحت عنوان «خاطرات شفاهی انقلاب اسلامی در اراک به روایت مردم» است. این مجلد بر برگزیده خاطرات یازده تن از انقلابیون شهر اراک شامل ده آقا و یک خانم است که در مجموع به مدت پنجاه ساعت مورد مصاحبه قرار گرفته‌اند. این کتاب به سبک و سیاق جلد دوم تهیه و تدوین شده است. محتوای آن شامل مقدمه، متن خاطرات، منابع و مآخذ، فهرست اعلام، اسناد، تصاویر، تغییر نام کوچه‌ها، خیابان‌ها، میادین شهر اراک و جدول راویان است.

محدوده زمانی خاطرات از سال ۱۳۴۲ تا سال ۱۳۵۷ است. خاطرات راویان حول موضوعاتی چون نحوه آشنایی با امام خمینی (ره)، حضور در مساجد، شرکت در سخنرانی‌ها و راهپیمایی‌ها و رویدادهایی چون حملات چماق به دست‌ها، پایین کشیدن مجسمه شاه و... است. زوایه دید و بیان متفاوت هر راوی سبب شده است محتوای خاطرات هر شخص متمایز از دیگری و در نوع خود جالب توجه باشد. برخی از راویان در خاطرات خود به دوران کودکی و نوجوانی نیز پرداخته‌اند که جذابیت این اثر را افزونی می‌بخشد.

قبل از چاپ کتاب، متن تدوین شده خاطرات به مصاحبه‌شوندگان ارائه گردید تا اگر در جزئیات سال و ماه، اسامی افراد و طریقه روایات و توالی رویدادها تناقضی وجود دارد تصحیح شود. این اساس تمامی خاطراتی که در این کتاب آمده، مورد تأیید و رضایت راویان است.

لطف و عنایت خداوند و همکاری و رهنمودهای بسیاری از دوستان سبب شد کتاب سوم نیز به چاپ برسد. صدقانه از حمایت و راهنمایی‌های جناب آقای رضا میرزایی - رئیس حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی -، جناب آقای محمد قاسمی‌پور - مسؤول دفتر فرهنگ و مطالعات پایداری امور استان‌ها و مجلس حوزه هنری -، سرکار خانم مریم طالبی - کارشناس دفتر فرهنگ و مطالعات پایداری حوزه هنری انقلاب اسلامی استان مرکزی -، مصاحبه‌شوندگانی که با صبر و گشاده‌رویی سوالات ما را پاسخگو بودند و از خانم‌ها مرصیه رادبخش، فاطمه عبادپور و خدیجه مشهدی میقانی که در مصاحبه و پیاده‌سازی گفت‌وگوها یاریمان کردند سپاسگزاریم.

ساره مشهدی میقانی - مریم حاجی‌زاده

زمستان ۱۳۹۷